

การบริหารจัดการวงกลมลำคณະประถมนันเทิงศิลป์

สมาน แสนสุภา¹ / อนุรักษ บัญแจ²

¹ สาขาดนตรีตะวันตก วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

² ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

อีเมล : Keeratii150133@gmail.com

รับต้นฉบับ 3 มีนาคม 2563; ปรับแก้ไข 15 มีนาคม 2563; รับตีพิมพ์ 29 เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการวงดนตรีหมอลำ คณະประถมนันเทิงศิลป์ ตามหลักทฤษฎีการบริหาร 7M ผู้ให้ข้อมูลที่ทำการศึกษา ได้แก่ บุคลากรที่ได้รับการคัดเลือกจากจำนวนบุคลากรทั้งหมดของวง 238 คน แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารกลุ่มผู้ปฏิบัติการ และกลุ่มผู้สนับสนุนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง นำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์และเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่าการบริหารจัดการวงกลมลำคณະประถมนันเทิงศิลป์ซึ่งประกอบด้วย 1) ด้านบุคลากร (Man) พบว่าไม่ค่อยพบปัญหาแต่ด้านการสรรหาพนักงานติดตั้งเวทีนั้นหายาก 2) ด้านการเงิน (Money) พบว่าค่าตอบแทนของบุคลากรและการลงทุนด้านอุปกรณ์ต่างๆ มีความเหมาะสม 3) ด้านเครื่องมือ (Material) พบว่าบุคลากรส่วนใหญ่มีความระมัดระวังไม่ให้เกิดการชำรุดเสียหายแต่พบว่ายังมีอุปกรณ์และเครื่องมือที่ชำรุดเสียหายและต้องซ่อมแซมเป็นประจำอยู่หลายชิ้น 4) ด้านการจัดการ (Management) มีการวางแผนครั้งเดียวโดยหัวหน้าวงและมีการสั่งการมายังผู้จัดการวงไปยังหัวหน้าฝ่ายต่างๆ 5) ด้านการตลาด (Marketing) ใช้รถติดประกาศมีการประชาสัมพันธ์บนเวทีและเน้นการใช้สื่อออนไลน์ 6) ด้านขวัญและกำลังใจ (Morale) พบว่าบุคลากรทำงานร่วมกันอย่างสมานฉันท์และมีความเชื่อมั่นในตัวหัวหน้าวงและ 7) ด้านวิธีปฏิบัติ (Method) พบว่าวงมีขั้นตอนการทำงานเป็นรูปแบบเดียวกันไปทุกๆวันจึงสรุปได้ว่าวงหมอลำ คณະประถมนันเทิงศิลป์มีการบริหารจัดการวงที่มีความเหมาะสมเป็นไปตามหลัก 7M

คำสำคัญ

การบริหารวงดนตรี วงหมอลำ ประถมนันเทิงศิลป์

The Management of Thai Morlum Band “PratomBunterng Slip”

Samarn Sansupa¹ / Wipa Chaisawat²

¹ Western Music Program, College of Music, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

² Chairman of the thesis committee

¹ E-mail : aj.kobbru@gmail.com

Received 3 March 2020; Accepted 15 March 2020; Published 29 April 2020

Abstract

The purpose of this research was to study the management of Morlum(northeastern-style singer)band “PratomBunterngSilp” according to the 7M theory of management, the data providers in the study were 8 personnel, which were selected from the total number of 238 personnel. The data provider was divided into 3 groups: administrative group, operative group and supportive group. The tools used for data collection were structured interview form and observation form. The data were analyzed and presented as a descriptive form.

The results showed that the management of band included 1) Man: problems were rarely encountered but the recruitment of staff to install the stage was rare. 2) Money: the compensation of personnel and investment in equipment was appropriate. 3) Material: most staff was careful and tried not to damage equipment and tools but some equipment and tools were still damaged and must be repaired on a regular basis. 4) Management: a plan was made once by the bandleader and orders were made to the band manager and to the head of each department. 5) Marketing: advertising was made by using mobile trucks, announcing on the stage, and through online media. 6) Morale: the staff work together in harmony with confidence in the leader of the band. And 7) Method: the band has the same workflow every day. Therefore, it can be concluded that the management of band is suitable according to the 7M principles.

Keywords

Band Management, Morlum, PratomBunterng Slip

ที่มาและความสำคัญ

วัฒนธรรมดนตรีของคนในเขตภาคอีสาน มีวัฒนธรรมการแสดงที่หลากหลาย ซึ่งสืบทอดเป็นมรดกทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา ศาสนา คุณธรรม และกฎหมาย ในสังคมไทยถือว่าเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งในแต่ละภาคจะมีภาษาและการแต่งกายที่แตกต่างกันออกไปและหมอลำเป็นวัฒนธรรมดนตรีประเภทหนึ่งที่ได้รับคามนิยม

หมอลำเป็นเพลงพื้นบ้านของภาคอีสานอันถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างยิ่งหนึ่งในบรรดาเพลงพื้นบ้านของภาคอีสานที่มีอยู่หลายชนิดและได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางและมีบทบาทต่อกลุ่มชนชาวอีสานมาทุกยุคทุกสมัยบทบาทและความสำคัญของหมอลำโดยทั่วไปแล้วผู้ชมผู้ฟังจะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการชมการฟังในจังหวะทำนองและความสามารถของผู้แสดงทั้งทางโลกทางธรรมทำให้มีความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมการดำเนินชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีอีกทั้งเรื่องราวต่าง ๆ ทางด้านประวัติศาสตร์ภูมิศาสตร์พุทธประวัติตำนานหรือนิทานชาดกตลอดจนเรื่องอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหมอลำกลอนผู้ที่มีประสบการณ์มีความสำเร็จสูงจะแสดงไหวพริบปฏิภาณต้นออกมาเป็นคำกลอนลำแบบสดๆเป็นสุภาสิตหรือฉญา ซึ่งเป็นคำกลอนของชาวอีสานเอาไว้อ่อนเตือนสติ (สุกิจพล ประถม, 2538, น.142) จนกระทั่งหมอลำซึ่งได้ประสบปัญหาในด้านความเชื่อและค่านิยมที่ลดลงเป็นอย่างมากเนื่องจากสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วสื่อต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทแทนหมอลำมากยิ่งขึ้นเช่นภาพยนตร์ละครทางโทรทัศน์และสื่อทางอินเทอร์เน็ตได้เข้าถึงอย่างรวดเร็วซึ่งให้ทั้งความรู้และความบันเทิงได้อย่างมากฉะนั้นหมอลำจึงมีการประยุกต์บทบาทของตนให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยคำนึงถึงจากกลุ่มผู้ฟังเป็นหลักตลอดจนด้านเศรษฐกิจการบริหารจัดการภายในวงหากไม่มีการปรับปรุงและขาดหลักบริหารที่ดีแล้วย่อมไม่สามารถที่จะยืนหยัดอยู่ได้ดังจะเห็นว่าปัจจุบันมีหมอลำหลายคณะที่จะต้องเลิกการละเล่นหมอลำและปิดวงไปโดยปริยายเพราะไม่มีคนจ้างหรือไม่มีกลุ่มผู้ฟังที่นิยมชมชอบ (สุรพล เนสุสินธุ์, 2550)

หมอลำคณะประถมบันเทิงศิลป์เป็นวงดนตรีหมอลำหนึ่งในแบบลำเรื่องต่อกลอนทำนองขอนแก่น ที่ได้รับความนิยมสูงมากมาตั้งแต่ พ.ศ. 2500 ด้วยการแสดงหมอลำที่มีลีลาท่วงทศมคายเป็นที่ชื่นชอบของผู้ชมผู้ฟังและการประกอบเพลงสลับการรำขึ้นด้วย ประกอบกับการนำแนวคิดสมัยใหม่มาปรับปรุงคณะอยู่เสมอจึงทำให้คณะได้รับความนิยมสูงยิ่งขึ้นและมีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง (ทวี ถาวร, 2541, น. 68-70) จวบจนปัจจุบันนี้สอดคล้องกับข้อมูลจากเว็บไซต์ลูกทุ่งหมอลำ (www.luktungmohlum.com) และเว็บไซต์โกทูเลียดอทคอม (www.gotoloei.com) ที่แสดงว่า ณ ปัจจุบันนี้วงประถมบันเทิงศิลป์มีงานแสดงอย่างต่อเนื่องอีกทั้งยังเป็นคณะหมอลำยอดเยี่ยมอันดับ 1 ในปี 2558 (อลงกต จินารักษ์, 2558)

ด้วยเหตุผลที่วงหมอลำคณะประถมบันเทิงศิลป์ได้ประสบความสำเร็จและยังเป็นธุรกิจด้านการแสดงดนตรีที่ยืนหยัดมาได้อย่างต่อเนื่องดังกล่าวดังกล่าวประกอบกับการศึกษาบทบาทและหน้าที่การกระจายงานทางศิลปวัฒนธรรมไทยนั้นพบว่าการศึกษาด้านการบริหารจัดการยังเป็นสิ่งที่มีอยู่น้อยในวงการศึกษาไทย

ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจในการศึกษาการบริหารจัดการของวงโดยศึกษาพิจารณาหลักการบริหาร 7M เพื่อให้ได้แนวทางในการบริหารจัดการวงหมอลำที่ชัดเจนและได้ข้อมูลทางองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการวงหมอลำซึ่งจะช่วยเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการอาชีพที่เกี่ยวข้องและเป็นแนวทางในการบริหารวงดนตรีประเภทอื่น ๆ ให้แก่ผู้ที่สนใจและนำไปใช้ให้เกิดการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของประเทศให้ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาการบริหารจัดการวงดนตรีหมอลำคณะประถมนันเทิงศิลป์

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่และเวลา

ระยะเวลาการเก็บข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลจนถึงขั้นตอนการสรุปและอภิปรายผลใช้เวลาในช่วงเดือนเมษายน 2562 – พฤศจิกายน 2562 การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะวงหมอลำคณะประถมนันเทิงศิลป์ ตั้งอยู่ที่ 259 ม.1 บ้านผือ ต.พระลับ อ.เมือง จ.ขอนแก่น

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษการบริหารจัดการวงดนตรีหมอลำคณะประถมนันเทิงศิลป์แบ่งประเด็นที่ศึกษาออกเป็น 7 ด้านตามหลักทฤษฎี 7M ประกอบด้วย 1) บุคลากร (Man) 2) การเงิน (Money) 3) เครื่องมือ (Material) 4) การจัดการ (Management) 5) การตลาด (Marketing) และ 6) ขวัญและกำลังใจ (Morale) และ 7) วิธีปฏิบัติ (Method)

นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารจัดการหมายถึงกระบวนการดำเนินงานการดำเนินงานทั้งหมดของวงดนตรีหมอลำคณะประถมนันเทิงศิลป์ที่เป็นไปเพื่อให้การทำงานได้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้วงดนตรีหมอลำหมายถึงวงดนตรีหมอลำคณะประถมนันเทิงศิลป์ที่เป็นการลำกลอนของชาวอีสานเหนือที่มีการแสดงหมอลำผสมผสานสมัยใหม่และมีดนตรีประกอบการแสดงเน้นให้มีดนตรีประกอบการแสดงลำเรื่องต่อกลอนหมายถึงการลำที่แสดงเป็นหมู่คณะมีเนื้อเรื่องในการแสดงยาวมีเหตุการณ์ซ้ำซ้อนหลายตอนจบประกอบไปด้วยเรื่องที่แสดงดนตรีประกอบการแสดงท่วงทำนองและลีลาการฟ้อนการเจรจาจากผู้แสดงเครื่องแต่งกายเพลงประกอบการแสดงและหางเครื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการในการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลได้แก่สมาชิกวงหมอลำประถมนันท์เทิงศิลป์แบ่งผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 3 กลุ่มซึ่งคัดเลือกมา 8 คนจากจำนวนบุคลากรทั้งหมด 238 คนได้แก่

กลุ่มที่ 1) กลุ่มผู้บริหารจำนวน 2 คนได้แก่หัวหน้าวง 1 คนผู้จัดการวง 1 คน

กลุ่มที่ 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติการจำนวน 3 คนได้แก่หัวหน้าฝ่ายการแสดงหัวหน้าฝ่ายนักดนตรีหัวหน้าฝ่ายหางแคนเซอร์ (หัวหน้าวงทำหน้าที่บริหารวงและเป็นหัวหน้าฝ่ายการแสดง)

กลุ่มที่ 3) กลุ่มผู้สนับสนุนจำนวน 4 คนได้แก่หัวหน้าฝ่ายติดตั้งเวทีและยานพาหนะหัวหน้าฝ่ายแสงสีเสียงหัวหน้าฝ่ายครัวหัวหน้าฝ่ายบัญชี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่แบบสัมภาษณ์การบริหารจัดการวงหมอลำคณะประถมนันท์เทิงศิลป์จำนวน 3 ชุดเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่มแต่ละกลุ่มและแบบสังเกตการบริหารจัดการวงหมอลำคณะประถมนันท์เทิงศิลป์ 1 ชุดเพื่อสังเกตการบริหารจัดการวงหมอลำคณะประถมนันท์เทิงศิลป์โดยแบ่งประเด็นการพิจารณาออกเป็น 7 ด้านตามหลักทฤษฎี 7M

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) แบบไม่เป็นทางการและใช้การสังเกตทั้งแบบไม่มีส่วนร่วมและแบบมีส่วนร่วมเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์และนำเสนอผลโดยการเขียนแบบเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการบริหารจัดการวงหมอลำคณะประถมนันท์เทิงศิลป์สามารถสรุปผลการวิจัยโดยแบ่งประเด็นการพิจารณาออกเป็น 7 ด้านตามแนวคิดหลักการบริหาร 7M ดังนี้ มีลำดับดังต่อไปนี้

1. ด้านการบริหารบุคลากร (Man)

วงประถมนันท์เทิงศิลป์มีการบริหารการจัดการบุคลากรที่ดีเนื่องจากไม่ค่อยพบปัญหาด้านบุคลากร การสรรหาบุคลากรนั้นทำได้ง่ายตายเพราะได้มาจากบุคคลที่มีการติดต่อกันหรือรู้จักกันในสายงาน และสนใจเข้าร่วมงานกับวงอยู่แล้วเนื่องจากมีชื่อเสียงที่ยาวนานของวงเป็นแรงจูงใจแก่ผู้สมัครเหล่านี้แต่พบว่าการหาพนักงานติดตั้งเวทีนั้นหายาก

2. ด้านการบริหารการเงิน (Money)

การบริหารการเงินของวงประถมนันท์เทิงศิลป์มีความเหมาะสมเนื่องจากค่าตอบแทนของบุคลากร

และการลงทุนด้านเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆมีความเหมาะสมอีกทั้งพบว่ารายรับของวงนั้นเพียงพอต่อรายจ่ายและถือว่ามีความเหมาะสมโดยที่ผู้บริหารจะไม่ปล่อยให้รายรับถึงจุดที่ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายแม้ว่าทางวงไม่มีการช่วยกันระดมทุนหารายได้เพิ่มเติมส่วนค่าใช้จ่ายของวงประถมนั้นได้แก่ค่าแรงของบุคลากรค่าน้ำมันค่าอุปกรณ์ต่างๆได้แก่เวทีฉากไฟแสงสีเสียงชุดขนนค่าซ่อมอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆค่าของเครื่องใช้และค่าอาหาร

3. ด้านการบริหารเครื่องมือ (Material)

การใช้งานเครื่องมือและอุปกรณ์บุคลากรส่วนใหญ่ต่างมีความระมัดระวังไม่ให้เกิดการชำรุดเสียหาย แต่ยังมีเรื่องของการจัดเก็บขนย้ายอุปกรณ์ระหว่างการเดินทางที่ขนย้ายไปกับรถเครื่องเสียง และการทำงานที่แข่งขันกับเวลาซึ่งทำให้เสี่ยงต่อการชำรุด และหากเมื่อมีการชำรุดเสียหายเกิดขึ้นทั้งทางวงและทางบุคลากรผู้ใช้งานจะมีการรับผิดชอบร่วมกัน การวางแผนการดูแลรักษาแต่ละฝ่ายมีการดูแลวางแผนที่แตกต่างกันออกไปตามหน้าที่ความรับผิดชอบ การดูแลรับผิดชอบอุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ ที่ได้รับมอบหมาย ขึ้นอยู่กับการใช้งานของแต่ละฝ่ายเอง มีบุคคลภายนอกเข้ามาดูแลเรื่องของการควบคุมเครื่องเสียงและระบบไฟฟ้าการซ่อมแซมอุปกรณ์บุคลากรภายในวงจะพยายามช่วยกันซ่อมแซมก่อน ซึ่งหากซ่อมแซมไม่ได้แล้วจึงส่งร้านซ่อม โดยวงจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซม เครื่องมือที่ชำรุดเสียหายและได้รับการซ่อมแซมอยู่เป็นประจำ ได้แก่ ระบบไฟ และชุดในการแสดง บุคลากรส่วนใหญ่เห็นว่าเครื่องมือและอุปกรณ์ทุกอย่างควรได้รับการดูแลรักษาอย่างเป็นประจำ และทำการดูแลรักษาตามหน้าที่และการทำงาน แต่พบว่าเครื่องมือและอุปกรณ์สูญหายเป็นบางครั้ง เนื่องจากการดูแลไม่ทั่วถึง อย่างไรก็ตามแล้วมีการป้องกัน โดยการให้บุคลากรจ่ายเงินค่าประกันเครื่องมือ โดยแต่ละปีจะมีการตรวจสอบเครื่องมือและเพิ่มเงินค่าประกันให้แก่บุคลากรหากเครื่องมือที่ใช้อย่างครบถ้วน

4. ด้านการบริหารจัดการ (Management)

การวางแผนการทำงานของวง เน้นไปที่การแสดงเป็นวางแผนครั้งเดียวโดยหัวหน้าวงซึ่งพบว่าบางครั้งงานก็ไม่ได้เป็นไปตามแผนที่ได้วางไว้เพราะอาจมีเงื่อนไขต่างๆเพิ่มเข้ามาโดยจะใช้การแก้ไขปัญหาหน้างานเมื่อมีการวางแผนจากหัวหน้าวงแล้วจะมีการสั่งการลงมาที่ผู้จัดการและแจกจ่ายการทำงานไปยังหัวหน้าฝ่ายต่างๆแต่ละฝ่ายต่างมีการวางแผนการทำงานของตัวเองออกไปรู้หน้าที่ของตนเองและมีกฎระเบียบภายในฝ่าย

การสั่งการ ด้วยวาจาตั้งแต่ที่มีการประชุมร่วมกันหรือบางครั้งมีการโทรสั่งตรงมายังหัวหน้าฝ่าย โดยตรงในกรณีเร่งด่วนการสั่งการระหว่างหัวหน้าฝ่ายและบุคลากรภายในฝ่ายส่วนใหญ่เป็นการสั่งด้วยวาจาคือใช้การบอกกันบางครั้งมีการส่งผ่านทางเฟสบุ๊คหรือข้อความทางโทรศัพท์มือถือ

การดำเนินงาน มีลักษณะเป็นรูปแบบเดียวกันไปทุกวันตั้งแต่การตั้งเวทีตั้งแต่บ่ายสองไปจนถึงช่วงเย็นและมีการทำการประชุมกันก่อนทำการแสดงเพื่อแก้ไขปัญหากจากการทำงานที่เคยเกิดขึ้น

การประชุม ประเด็นที่ประชุมส่วนใหญ่เป็นเรื่องการแสดงให้เห็นแก่เรื่องการแสดงลำการเต้นและการแสดงโชว์ บันทึกการประชุมโดยการอัดเสียงหรือจดส่วนฝ่ายอื่น ๆ ที่ไม่ได้ทำการแสดงพบว่ามีการประชุมภายในฝ่ายทุกวันด้วยเพื่อเตรียมงานช่วงเย็นด้วยเช่นกัน

การรายงานผล มีการประชุมกันถึงการทำงานที่ผ่านมาในแต่ละวันและใช้การพูดคุยกันเหมือนครอบครัวหัวหน้าวงจะดูผลงานจากการถ่ายทอดการแสดงสดและประเมินการทำงานแต่ละครั้งหากเป็นเรื่องของการติดตั้งเวทีและยานพาหนะพบว่าไม่ค่อยมีการรายงานเพราะใช้วิธีการตรวจสอบข้อผิดพลาดไม่ได้ฝ่ายครีมีมีการแจ้งรายงานไปยังผู้จัดการฝ่ายบัญชีรายงานโดยการใช้เอกสารบิลราคา

กลยุทธ์ในการควบคุมบุคลากรให้ทำงานมีประสิทธิภาพ ส่วนใหญ่ใช้วิธีเสริมกำลังใจได้แก่ทำงานดีเงินเดือนเพิ่มมีเบี้ยขยันไม่ค่อยพบการลงโทษเพราะทำงานร่วมกันเป็นระบบครอบครัวนอกจากบุคลากรทำผิดร้ายแรงหนักจึงมีการเชิญออกจากวงได้แก่การขาดงานบ่อยติดสุราและไม่รับผิดชอบงาน

การเปิดรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะการทำงานภายในวงจะมีการแก้ไขภายในฝ่ายของตัวเองก่อนซึ่งบุคลากรส่วนมากรับฟังและนำไปพิจารณาแก้ไขตามที่ได้รับข้อเสนอแนะมาการทำงานเป็นระบบครอบครัวที่ทุกคนสามารถพูดคุยกันได้มีการดูแลและเห็นอกเห็นใจกันส่วนมากไม่พบว่าวงได้รับเรื่องร้องเรียนจากบุคคลภายนอกหากมีการร้องเรียนทางวงก็จะทำการชี้แจง

5. การบริหารการตลาด (Marketing)

กลุ่มเป้าหมายทางการตลาดได้แก่ กลุ่มคนทุกกลุ่ม ซึ่งหมายถึงกลุ่มผู้ชมทุกช่วงวัย กลุ่มผู้สนับสนุนการแสดงได้แก่บริษัทโฆษณาโดยแต่ละปีวงประมณบันเทิงศิลป์จะได้รับงานโฆษณาไม่ต่ำกว่า 5 โฆษณาสินค้าและบริการที่โฆษณาได้แก่บริษัทเฮฟเวอร์รี่มามาโอโมไม่ป็นต้นเอเอส เป็นต้น

ช่องทางการส่งเสริมทางการตลาดได้แก่การใช้รถติดประกาศการประชาสัมพันธ์บนเวทีซึ่งยังพบว่าวงพยายามหาสิ่งใหม่ๆ ในการแสดงให้ผู้ชมเสมอเพื่อส่งเสริมการตลาดด้วยมีการใช้ช่องทางออนไลน์โดยประชาสัมพันธ์ผ่านเฟสบุ๊ค (Facebook) และยูทูป (Youtube) โดยนำเสนอผลงานด้านดนตรีและกิจกรรมถ่ายทำของวงในการส่งเสริมการตลาดเพื่อกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายรู้จักชื่อเสียงของวงมากขึ้นสิ่งที่ใช้ในการจูงใจหรือกระตุ้นกลุ่มเป้าหมายได้แก่กลุ่มศิลปินคือนักแสดงของวงที่มีชื่อเสียงติดตลาดอยู่แล้ว

6. การบริหารและขวัญกำลังใจ (Morale)

การสร้างศรัทธาและความสามัคคี เป็นไปได้ดี เนื่องจากการอยู่กันอย่างเป็นระบบครอบครัวและการสร้างศรัทธาร่วมกันเป็นเรื่องของการไหว้พระสวดมนต์ร่วมกันและร่วมประชุมกันก่อนที่จะทำการแสดงทุกครั้ง

ความเชื่อถือในตัวผู้บริหาร บุคลากรต่างมีความเชื่อถือในความเป็นผู้นำของหัวหน้าวงโดยสามารถให้ความร่วมมือทำงานตามหน้าที่ที่หัวหน้าวงวางแผนไว้ได้เป็นอย่างดีและทำงานร่วมกับวงได้

นานพบว่าไม่ค่อยมีบุคลากรลาออกจากวงเองเนื่องจากบุคลากรเห็นว่าผู้นำเป็นบุคคลที่มีความเชื่อถือมีความซื่อสัตย์และรับฟังความคิดเห็นและมีความไว้วางใจต่อผู้นำ

การส่งเสริมความเชื่อมั่นให้บุคลากรปฏิบัติตามกฎระเบียบของวงได้ แก่การตั้งกฎระเบียบเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคลากรและมีการประชุมเพื่อปรึกษาหารือแก้ไขปัญหางานอย่างเป็นประจำหัวหน้าวงมีการอธิบายชี้แจงงานเมื่อมีการประชุมทุกครั้งพบว่าบุคลากรส่วนใหญ่มักเข้าใจงานและรู้หน้าที่ของตนเองมีการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันเนื่องจากการทำงานของวงเป็นระบบครบครันนับถือกันแบบพี่น้องมีการพูดคุยปรึกษาหารือกันและช่วยเหลือให้กำลังใจแก่กันอีกทั้งมีการนับถือเรียกหัวหน้าวงเป็นพ่อหัวหน้าวงมีการอธิบายชี้แจงงานทุกครั้งเมื่อมีการประชุม

การสร้างความเชื่อมั่นให้บุคลากรทำงานกับวงได้นาน เป็นเรื่องของการทำงานของวงที่มีคุณภาพมีการรักษามาตรฐานของงานแสดงซึ่งทำให้วงมีงานและมีรายได้ตลอดปี

การช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและสวัสดิการแก่บุคลากร ได้แก่การแสดงมินิคอนเสิร์ตที่ร้านอาหารหรือสถานบันเทิงต่างๆเพื่อให้บุคลากรมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีการจัดที่พักให้อยู่ฟรีมีอาหารให้ทานฟรีครบทุกมื้อ

7. ด้านการบริหารวิธีปฏิบัติ (Method)

วงประถมนั้นทั้งศิลปินมีขั้นตอนการทำงานและเป็นรูปแบบเดียวกันไปทุกวันตั้งแต่การตั้งเวทีและการเตรียมการแสดงช่วงเย็นโดยมีการประชุมกันช่วงเย็นก่อนที่จะเริ่มทำการแสดงเวลา 21.00 น.

โดยแต่ละฝ่ายต้องเตรียมการทำงานของตนเองและทำการประสานงานกับผู้จัดการวงและโฆษกเพราะการแสดงแต่ละวันอาจไม่ตรงกับที่เตรียมไว้เนื่องจากบุคลากรอาจขาดหรือลาในบางวันฝ่ายติดตั้งเวทีและยานพาหนะมีการเตรียมคนและรถให้พร้อมฝ่ายแสงสีเสียงมีขั้นตอนและมีการเตรียมเครื่องมือให้พร้อมฝ่ายครัวมีการเตรียมอาหารตั้งแต่การทำเก็บและเตรียมมือเช้าของทุกวันเพื่อให้เพียงพอต่อทีมงาน

ตารางสรุปการบริหารจัดการวงหมอลำ คณะประถมนั้นทั้งศิลปิน

1. การบริหารคน (Man)	พบว่าการสรรหาบุคลากรติดตั้งเวทีนั้นหายาก แต่โดยทั่วไปแล้วทางวงไม่ค่อยพบปัญหาด้านบุคลากร
2. การบริหารเงิน (Money)	พบว่ารายรับของวงเพียงพอต่อรายจ่าย และค่าตอบแทนที่ได้มาเป็นจำนวนที่ยอมรับได้ทั้งฝ่ายวงเองและฝ่ายเจ้าภาพผู้ว่าจ้าง
3. การบริหารเครื่องมือ (Material)	พบว่าเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ที่ชำรุดเสียหายบ่อยจากการขนย้ายระหว่างเดินทาง

4. การบริหารการจัดการ (Management)	พบว่ามีการวางแผนครั้งเดียวโดยหัวหน้าวง และมีการดำเนินงานที่เป็นระบบ ประกอบด้วย การควบคุม การสั่งการ การรายงานผล มีการประสานงานกันอย่างราบรื่น
5. การบริหารการตลาด (Marketing)	พบว่าใช้การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์โดยใช้เฟสบุ๊ก (Facebook) และยูทูป (Youtube) โดยเผยแพร่กิจกรรมของวง และขายผลงานด้านดนตรี และเผยแพร่ทางสื่อวิทยุ โดยพบว่านักแสดงของวงมักเป็นที่รู้จัก มีชื่อเสียงติดตลาดอยู่แล้ว อีกทั้งในการแสดงบนเวที ได้มีการใช้ดนตรีกระแสนิยมในบางช่วงเพื่อดึงดูดกลุ่มผู้ชมรุ่นใหม่
6. การบริหารขวัญและกำลังใจ (Morale)	การทำงานร่วมกันมีความสมานฉันท์ มีความเคารพนับถือกันแบบพี่น้อง ครอบครัว และบุคลากรมีความเชื่อถือในความเป็นผู้นำของหัวหน้าวง และสามารถทำงานร่วมกับวงได้อย่างยาวนาน
7. การบริหารวิธีปฏิบัติ (Method)	ขั้นตอนการทำงานมีรูปแบบเดียวกันในแต่ละวัน และมีการวางแผนเพื่อรองรับถึงปัญหาในสถานการณ์ในอนาคต วงมีข้อได้เปรียบในเรื่องของชื่อเสียงที่ยาวนานด้านการแสดงที่นำเอาเทคโนโลยีมาใช้ดึงดูดผู้ชม

วงประถมบันเทิงศิลป์มีข้อได้เปรียบกว่าวงอื่นๆในเรื่องของการนำเทคโนโลยีมาใช้ก่อนวงอื่นๆ ตั้งแต่ 20 ปีมาแล้วและมีชื่อเสียงที่ยาวนานในด้านนำเสนอการแสดงที่ทันสมัย ข้อได้เปรียบอื่น ๆ ได้แก่ นักแสดงที่มีชื่อเสียงติดตลาดการทำงานแบบระบบครอบครัวการทำงานด้วยความสมานฉันท์สามัคคีการเต้นที่เฉียบขาดทะมัดทะแมงและการทำงานที่มีความรับผิดชอบจุดอ่อนของวงได้แก่การหาบุคลากรทำหน้าที่ติดตั้งเวที (คอนวอย) ที่หายากในปัจจุบันซึ่งถือว่าเป็นปัญหาที่วงหมอลำทุกวงต้องเผชิญอย่างไรก็ตามแล้ววงประถมบันเทิงศิลป์ได้คาดคะเนถึงอุปสรรคในอนาคตในเรื่องของการเกิดขึ้นของหมอลำวงใหม่ๆที่มีการแข่งขันกันสูงขึ้นจึงจำเป็นที่หัวหน้าฝ่ายส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะรักษามาตรฐานของวงไว้ให้ดีซึ่งอาจมีการปรับการแสดงให้มีความทันสมัยยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการอภิปรายด้านการบริหารจัดการวงหมอลำคณะประถมบันเทิงศิลป์ได้ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. การสรรหาบุคลากรของวงประถมบันเทิงศิลป์มักไม่พบปัญหาเพราะมักหาได้จากบุคคลที่

มีการติดต่อกันในสายงานและมีชื่อเสียงของวงเป็นแรงจูงใจให้สนใจทำงานร่วมกับวงนั้นสอดคล้องกับที่ พชรินทร์ ชูติพงษ์รุ้งโรจน์ (2558, น.19) กล่าวว่าปัจจัยหนึ่งในปัจจุบันที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจเลือกเข้าทำงานกับองค์กรคือการที่องค์กรมีภาพลักษณ์ที่ดีและการที่ได้ทำงานกับบริษัทที่มีเสียงก็เปรียบเสมือน การได้สร้างเกียรติยศชื่อเสียงให้ตนเองดังนั้นชื่อเสียงขององค์กรจึงมีผลจูงใจให้บุคคลต้องการเข้าไปร่วมงานด้วยและการที่นักดนตรีของวงมีการติดต่อกับบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องในสายงานเดียวกันจึงทำให้ สรรหาบุคลากรได้ง่ายนั้นสอดคล้องกับการศึกษาการบริหารจัดการดนตรีไทยร่วมสมัยวงโจงกระเบน ระหว่างปี 2554 -2555 ของ วิสุทธิ ไพเราะ (2555, น. 22)

2. ในวงมีการสร้างความสมานฉันท์ระหว่างกันมีการช่วยเหลือกันทำงานอยู่ร่วมกันเป็นระบบ ครอบครัวยุคมีการเคารพซึ่งกันและกันและเรียกหัวหน้าวงว่าพ่อสอดคล้องกับการศึกษาการบริหารจัดการ วงดนตรีลูกทุ่งหมอลำวัฒนธรรมอีสานคณะ สมจิตร บ่อทอง คณิตลดา ณะขรีและคณะ (2559) ที่พบว่า ลูกวงทุกคนรับผิดชอบหน้าที่ของตนเองมีผูกพันกับคณะอยู่กันแบบครอบครัวรักกันเหมือนพี่เหมือนน้อง มีความสามัคคีกันอาจเป็นเพราะว่าหัวหน้าคณะมีความทุ่มเทกับการแสดงประกอบกับเป็นบุคคลที่มีจิตใจ โอบอ้อมอารีจึงมีความคาดหวังให้พนักงานทุกคนมีความรู้สึกผูกพันเชื่อมั่นศรัทธาต่อวิชาชีพและเชื่อมั่น ศรัทธาในความรู้ที่ได้จากวิชาชีพเป็นแรงจูงใจและเป็นทัศนคติในการทำงานรวมถึงมีการทุ่มเทและอุทิศ ตนเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของวิชาชีพจึงทำให้บุคลากรวงประถมนันทิงศิลป์ต่างมีความเคารพและเชื่อถือ ในตัวหัวหน้าวง

3. การที่หัวหน้าวงประถมนันทิงศิลป์ได้รับการยกย่องนับถือจากบุคลากรเป็นแบบอย่างที่ดีมีความรับผิดชอบต่องานและเมตตาต่อบุคลากรทำให้วงได้รับความไว้วางใจอย่างต่อเนื่องตลอดปี อีกทั้งได้สร้าง สวัสดิการที่ดีส่งผลทำให้บุคลากรพร้อมที่จะปฏิบัติงานเพื่อวงและอยู่ร่วมทำงานกับวงในระยะเวลาที่ยาวนานได้นั้นสอดคล้องกับที่ปาริชาติ สุภิมารส และคณะ (2561) กล่าวว่ากรรมมีหัวหน้าที่มีความรู้ความสามารถเป็นผู้นำที่ดีสามารถปกครองดูแลหมอลำในคณะให้ทำงานด้วยใจรักอย่างเต็มใจและมีความสุขและ พระครูจิตรธรรมธัช (จิตรธมโม ศรีหงษ์ทอง, 2553) ได้ศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการบริหาร จัดการวงดนตรีหมอลำคณะเสียงอีสานนทน้อยยุโรปพบว่าในด้านการบริหารจัดการวงนั้นมีการนำหลัก การบริหารเชิงพุทธ 3 ข้อ คือ จักขุมา มิปัญญามองการณ์ไกล วิสุโร จัดการธุระได้ดีและนิสสยสัมปนโน ฟังพวาอาศัยคนอื่นได้ มีมนุษยสัมพันธ์ดีมาใช้ในการบริหารวง

4. การที่วงได้มีศรัทธาร่วมกันอันได้แก่การไหว้ครูก่อนที่จะมีการประชุมและเริ่มการแสดงในแต่ละครั้งนั้น สอดคล้องกับที่เลิศศักดิ์รักสุจริต (2554, น.101) ศึกษาเรื่องโมหรีพื้นบ้าน : กรณีศึกษา คณะก้องฟ้าอำเภอด่านขุนทดจังหวัดนครราชสีมาพบว่านักดนตรีในวงโมหรีพื้นบ้านคณะก้องฟ้าอำเภอด่านขุนทดจังหวัดนครราชสีมามีความเชื่อในเรื่องพิธีการไหว้ครูหรือ “ยกครู” เนื่องจากพิธีกรรมนี้นักดนตรี เชื่อว่าจะสามารถบรรเลงดนตรีได้ดีหรือไม่สะดวกสามารถจดจำท่อนเพลงทำนองเพลงหรือเนื้อเพลงได้ถูกต้องครบถ้วนหมดทุกประการและการสร้างขวัญกำลังใจหรือความเชื่อมั่นในการบรรเลงในแต่ละครั้งให้แก่ นักดนตรีทั้งนี้ได้มีแนวคิดของวิคเตอร์ ทรูเนอร์ (Victor Turner) และคลิฟฟอร์ดกรีทซ์ (Clifford Greetz)

นักมนุษยวิทยาที่ได้ศึกษาด้านรูปแบบของวัฒนธรรมและพิธีกรรมโดยแนวคิดของ Geertz ได้จำแนกการมองมโนทัศน์ของศาสนาที่มีต่อมนุษย์โดยรวมทั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจโลกตนเอง (Self) และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ Geertz มองเรื่องพิธีกรรมกับความสัมพันธ์ด้านปรัชญาพิธีกรรมทำให้โลกแห่งความเป็นจริงกับโลกแห่งจินตนาการได้หล่อหลอมเป็นหนึ่งเดียวกันลักษณะในพิธีกรรมจึงมีลักษณะเป็นสิ่งที่ปรากฏในสภาวะที่ทำให้การตอบสนองได้ทั้งทางศิลปะการแสดงพิธีกรรมจึงสะท้อนการแสดงทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ปรากฏนอกเหนือจากการแสดงทางศาสนาซึ่งผลที่ปรากฏสามารถรวมพลังของผู้มีส่วนร่วมให้เกิดความเชื่อใน สิ่งที่แสดงไว้ (Geertz, 1968, น. 28-29) ดังที่ พัทธวรรณ รัตนพันธุ์ (2543) กล่าวว่าการเล่นไหว้เป็นเรื่องทางจิตใจและเป็นความผูกพันเป็นพฤติกรรมที่สร้างความเป็นมงคลแก่ตนเองรวดเร็วสามารถปกป้องภัยอันตรายมีความสุขทางใจส่งผลในด้านความสำเร็จในอาชีพหากความเชื่อถือมีความมั่นคงมากขึ้นและประสบการณ์ตรงได้เห็นเป็นประจักษ์ว่าสามารถตอบสนองความต้องการทางจิตใจได้ผู้คนจะทำพิธีกรรมเรื่องเช่นไหว้ต่อไป (อ้างใน ฤดี เอี่ยมเรืองพร, เสาวภา ไพทยวัฒน์ และ Liang Fan, 2559)

5. การบริหารด้านการเงิน (Money) ของวงมีรายรับที่เพียงพอต่อรายจ่ายซึ่งเกิดจากความสามารถของหัวหน้าวงเองซึ่งแม้ว่าตนได้คาดหวังถึงรายรับที่เพิ่มขึ้นแต่ก็ต้องคำนึงถึงการมีรายรับที่เพียงพอต่อการจ่ายค่าตอบแทนแก่บุคลากรให้ครบทุกคนก่อนโดยการจัดการด้านการเงินของตนเองเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับการศึกษาการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งหมอลำวัฒนธรรมของชาวอีสานของ คณิตลา ณะชรีและคณะ (2559) พบว่ารายได้จากการแสดงหมอลำไม่สามารถเรียกร้องได้ตามมาตรฐานที่กำหนดทุกงานมีอุปสรรคที่เกิดจากภัยธรรมชาติหรือเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดทั้งก่อนระหว่างและหลังทำการแสดงทำให้บางปีการเงินไม่เป็นไปตามความคาดหวังแต่หัวหน้าคณะไม่นิ่งเฉยมีการหารายได้ด้วยความสามารถของตนเองหลากหลายวิธี

6. วงประณมบันเทิงศิลป์เป็นวงที่มีลักษณะการดำเนินงานแบบธุรกิจครอบครัวและจดทะเบียนพาณิชย์เป็นรูปแบบบริษัทมีการมอบหมายให้ฝ่ายบัญชีเป็นผู้ดูแลและรับผิดชอบทั้งหมดการมอบหมายงานสอดคล้องกับวีระ บำรุงศรี (2558) พบว่ามีวงหมอลำรูปแบบธุรกิจครอบครัวได้แก่วงดนตรีลูกทุ่งบุญศรีรัตน์ โดยมีอำนาจเด็ดขาดอยู่ที่ศิลปินเจ้าของดนตรีมีการแต่งตั้งผู้ช่วยในการบริหารจัดการด้านการเงินโดยมีหลักการบริหารในรูปแบบของบริษัทและหลักการบริหารโดยมีอำนาจเด็ดขาดอยู่ที่ศิลปินเจ้าของวงดนตรี

7. วงประณมบันเทิงศิลป์ได้มีการมอบหมายให้ผู้ใช้งานดูแลรักษาอุปกรณ์ในแต่ละฝ่ายหากมีการชำรุดเสียหายแต่ละฝ่ายจะทำการซ่อมแซมวันต่อวันและซ่อมแซมทันทีหากซ่อมแซมไม่ได้ก็นำไปส่งร้านซ่อม โดยมีทางวงเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายสอดคล้องกับที่ วีระ บำรุงศรี (2558) ศึกษาการบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งในประเทศไทยกรณีศึกษวงดนตรีลูกทุ่งบุญศรีรัตน์, นกน้อย อุไรพร, อาภาพร นครสวรรค์, เอกชัย ศรีวิชัย ตามวิธีการบริหารและการจัดการแบบ 4M โดยในด้านการบริหารเครื่องมือ (Material) พบว่าทุกวงดนตรีมีการจัดแบ่งหน้าที่ในการบริหารจัดการให้หัวหน้านักดนตรีดูแลควบคุมและดำเนินการตรวจสอบซ่อมแซมในกรณีที่เครื่องดนตรีชำรุดสามารถดำเนินการเบิกซ่อมหรือจัดการซ่อมแซมของบุคคลนั้น

8. การวางแผนการดำเนินงานเป็นการวางแผนเพียงครั้งเดียวโดยหัวหน้าวงจากการประชุมครั้งแรกและมีการรับคำสั่งงานต่าง ๆ ตามโครงสร้างหน้าที่ของวงเป็นลำดับขั้นได้แก่หัวหน้าวงไปยังผู้จัดการไปยังหัวหน้าฝ่ายต่างๆและไปยังบุคลากรของฝ่ายต่าง ๆ สอดคล้องกับการบริหารจัดการภายในวงดนตรีลูกทุ่งบุญศรี รัตนัง, นกน้อยอุไรพร, อาภาพร นครสวรรค์, เอกชัย ศรีวิชัย พบว่าวงดนตรีส่วนใหญ่มีรูปแบบการจัดการไปในรูปแบบเดียวกันคือกระจายอำนาจหน้าที่การบริหารไปให้หัวหน้าฝ่ายต่างๆในการบริหารจัดการและประสานความเข้าใจเพื่อการประหยัดเวลาและรวดเร็วในการดำเนินงานตลอดจนทำให้งานมีคุณภาพตามที่วางแผนไว้ (วีระ บำรุงศรี, 2558) และวิสุทธิ ไพเราะ (2555, น. 22) กล่าวว่าอำนาจการตัดสินใจและการสั่งการควรมี 1 คนที่ตัดสินใจโดยเด็ดขาดเนื่องจากหากมีการสั่งการหลายคนอาจทำให้การสื่อสารคลาดเคลื่อนทำให้กระบวนการทำงานไม่สัมพันธ์กันหรือผิดพลาดได้

9. การบริหารด้านการตลาด (Marketing) พบว่าวงมีกลุ่มเป้าหมายทางการตลาดที่ชัดเจนและพยายามดึงดูดกลุ่มคนรุ่นใหม่ด้วยการใช้ดนตรีกระแสนิยมในการแสดงบางช่วงสอดคล้องกับที่คนติดตามละครและคณะ (2559) กล่าวว่าการแสดงหมอลำต้องให้ความสำคัญกับทุกองค์ประกอบการแสดงต้องถึงสมัยนิยมเพราะว่าหมอลำเป็นศิลปะการแสดงที่ใกล้ชิดผู้ชมและมีความสัมพันธ์ระหว่างศิลปินผู้แสดงกับผู้ชมการแสดงมีการแข่งขันกับคู่แข่งด้วยผลงานการแสดงหากผู้ชมไม่ได้รับความบันเทิงผลตอบรับไม่เป็นที่ประทับใจอาจมีผลกระทบต่ออายุรอดของคณะได้และต้องมีการปรับตัวเองเพื่อความอยู่รอดทุกสมัย ทั้งนี้ วงประถมนันทิงศิลป์ได้ใช้สื่อออนไลน์เพื่อสร้างชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นซึ่งเป็นกลยุทธ์ส่งเสริมการตลาดสอดคล้องกับการศึกษาด้านการตลาด สิปปภาส บุญเรือง (2555) ได้ศึกษาเรื่องราวจัดการทำตลาดของธุรกิจเพลงรูปแบบใหม่กรณีศึกษา: ค่ายเพลง Love is พบว่า ทางค่ายได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการสื่อสารสังคมออนไลน์ (Social network) เข้ามาใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารในการประชาสัมพันธ์ศิลปินและการส่งเสริมการตลาดด้านอื่นๆเพื่อมุ่งหวังที่จะขยายช่องทางในการหารายได้จากช่องทางอื่นๆ โดยใช้ศิลปินและเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นตัวส่งเสริมต่อไปในอนาคตและสันดุสิตธี บรวิงษ์ตระกูล (2559) กล่าวว่า สื่อสมัยใหม่ทำเรื่องหมอลำเรื่องต่อกลอนเกิดจากการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยเจ้าของคณะหมอลำเรื่องต่อกลอนนำข้อเสนอแนะของกลุ่มแฟนคลับที่พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันผ่านสื่อสังคมออนไลน์มาปรับและพัฒนาให้ดีขึ้นเพราะการที่หมอลำเรื่องต่อกลอนจะอยู่รอดนั้นกลุ่มแฟนคลับเป็นปัจจัยที่สำคัญมากและศิริชัย ทัทพวาและสมคิด สุขเอิบ (2562) พบว่าหมอลำมีการบันทึกการแสดงแล้วเผยแพร่ทางสื่อโซเชียลมีเดียเพื่อสร้างรายได้เพิ่มจากช่องทางสื่อออนไลน์ดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาการบริหารจัดการวงหมอลำคณะอื่นๆที่มีระดับความนิยมใกล้เคียงกันเพื่อวิเคราะห์ถึงโอกาสและอุปสรรคของธุรกิจหมอลำในปัจจุบันและอนาคต
2. ควรศึกษาเรื่องการค้าเลือกเพลงหรือเรื่องลำของหัวหน้าวงประถมนันทิงศิลป์

เอกสารอ้างอิง

- คณิตลดา ณะษะวี, ฉัตรพงษ์ พีระวรราชสิทธิ์ และวิณา อิศรางกูร ณ อยุธยา.(2559, มกราคม).
“การบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่ง หมอลำวัฒนธรรมของชาวอีสาน”.
วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 6(1): 101.
- ปาริชาติ สุภูมิมาส, และคณะ. (2561). “หมอลำอีสาน : กรณีศึกษาหมอลำคณะดาวรุ่งเด่นสยาม บ้านปลาค้าวจังหวัดอำนาจเจริญ”. การประชุมวิชาการและนำเสนอ ผลงานวิจัยระดับชาติราชธานี วิชาการครั้งที่ 3 “นวัตกรรมที่พลิกโฉมสังคมโลก”. 1646-1653.
- พระครูจิระธรรมธัช. (2553). การประยุกต์หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการบริหารจัดการวงดนตรีหมอลำคณะ เสียงอีสานนน้อย อุไรพร. วิทยานิพนธ์พธ.ม.(พระพุทธศาสนา). กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชรินทร์ ชุตินพวงศ์รุ่งโรจน์. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าทำงานกับสำนักงานสอบบัญชี ขนาดใหญ่ 4 แห่ง. การค้นคว้าแบบอิสระปริญญามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ฤดี เอี่ยมเรืองพร, เสาวภา ไพทยวัฒน์และLiang Fan. (2559). “รายงานการวิจัยเรื่อง การฟื้นฟูการใช้ภาษาจีนเพื่อประกอบอาชีพที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวจีนในเยาวราช กรณีศึกษาจากเครื่องกระดาษในพิธีศพและการเคารพศพปิ่นเทพเจ้าจีน”.
มหาวิทยาลัยราชสวนสุนันทา.
- เลิศศักดิ์ รักสุจริต. (2554). “มโหรีพื้นบ้าน : กรณีศึกษาคณะก้องฟ้าอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา”.
ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิสุทธิ โพเราะ. (2555). “การบริหารจัดการดนตรีไทยร่วมสมัย กรณีศึกษาวงโจงกระเบน”.
วารสารกระแสวัฒนธรรม, 27(15) : 16-27.
- วีระ บำรุงศรี. (2558, มกราคม). “การบริหารจัดการวงดนตรีลูกทุ่งในประเทศไทยกรณีศึกษาวงดนตรี ลูกทุ่งบุญศรีรัตน์, นกน้อยอุไรพร, อาภาพรนครสวรรค์, เอกชัยศรีวิชัย”.
วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ. 16(32): 1-12.
- สันดุสิตธิ์ บรวิวงศ์ตระกูล. (2560). “การสื่อสารของกลุ่มแฟนคลับหมอลำเรื่องต่อกลอนผ่านสื่อสังคมออนไลน์”. สืบค้น เมื่อ 19 ตุลาคม 2560. จาก <http://www.hu.ac.th/conference/conference2016/proceedings/contents.html>
- สุกิจพล ประถม. (2538). ดนตรีพื้นบ้านอีสาน. (พิมพ์ครั้งที่ 1). อุดรธานี :
ภาควิชาดนตรี สถาบันราชภัฏอุดรธานี
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2550). พัฒนาการการแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนทำนองขอนแก่นคณะ
ระเบียบวาทศิลป์จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

- สีปภาส บุญเรือง. (2555, มิถุนายน). “การจัดการทางการตลาดของธุรกิจเพลงรูปแบบใหม่ กรณีศึกษา: ค่ายเพลง Love is”. *วารสาร JC JOURNAL*, 4(3): 513-529.
- ศิริชัย ทัพขวา, (2560). *การพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ*. วิทยานิพนธ์ ปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต (วัฒนธรรมศาสตร์). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- และสมคิด สุขเอิบ.(2562, มกราคม). “การพัฒนารูปแบบการแสดงหมอลำหมู่เชิงธุรกิจ *วารสารกระแสวัฒนธรรม*. 37(20): 25-36.
- อลงกต จินารักษ์. (2558). “10 อันดับคณะหมอลำยอดเยี่ยมแห่งปี 2558”. สืบค้นเมื่อ 31 มีนาคม 2562, จาก <http://champalongkot.appspot.com/work1.html>
- Geetze, Clifford. (1968). *Religion as a Cultural System.in Anthropological Approaches to the study of Religion*. Michael Banton, Ed. London: Tavistock Publications, Second Impression. Turner, Victor W. *The Forest of Symbols:Aspects of Ndembu Ritual*, Unit State of America: Cornell University.